

Bilag til interne guidelines for
større solenergianlæg på terræn i det åbne land:

Katalog med levende hegn, passager og merværdi

Kataloget bruges i dialogen med udvikleren og andre interessenter, når der laves større solenergianlæg i det åbne land. Et solenergianlæg skal altid tilpasses den konkrete kontekst.

Et solvarmeanlæg ved den sjællandske motorvej.

Indhold

Levende hegn	3
Bredder	4
3 rækker	4
4 rækker	5
6 rækker	5
Bredt levende hegn	6
Højde	7
Artsvalg	7
Sikre god vækst	9
Opmærksomhedspunkter	9
Passager	10
Passager til mennesker/stier	10
Mindre faunapassager	11
Større faunapassager	11
Kronvildt	11
Ledelinjer	12
Kombinerede fauna- og menneskepassager	12
Merværdi	13
Inddragelse	13
Friluftsliv	13
Biologisk mangfoldighed	14
Diverse	14

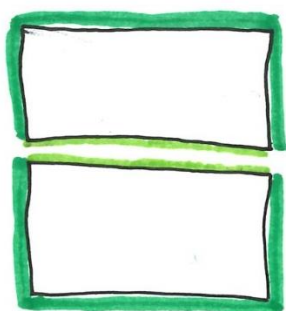
Levende hegn

Som beskrevet i guidelines har de levende hegn følgende formål:

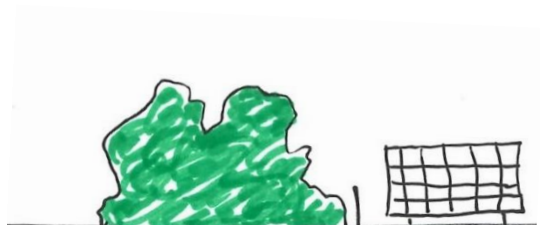
1. De levende hegn skal sløre/skjule anlægget, så det er mindst muligt synligt udefra på både kort og lang afstand og dermed så anlægget påvirker oplevelsen af landskabet i det åbne land mindst muligt.
2. Desuden skal hegnene bidrage til spredningen af floraen og faunaen, således at den biologiske mangfoldighed i det åbne land øges.

Endvidere kan det levende hegn indeholde stier og frugttræer mv., der kan bidrage positivt til friluftslivet.

De levende hegn placeres rundt om anlægget og mellem dets eventuelle sektioner (figur 1). Det levende hegn placeres på ydersiden af det trådhegnet (figur 2).

Figur 1: Skitse der viser princippet for placeringen af de levende hegn omkring anlægget (mørkegrøn) og mellem sektionerne (lysegrøn). Ikke målfast.

Figur 2: Skitse der viser placeringen af det levende hegn i forhold til trådhegn og paneler. Trådhegnet skal være 2 meter højt, så det store hjortevildt i mindre grad vil forsøge at forcere det. Risikoen for skader på det store hjortevildt mindskes derved. Hvis der er mulighed for det, foretrækkes det af hensyn til vildtet, at der ikke er trådhegn omkring solenergianlægget. Ikke målfast.

Solenergianlægget kan med stor fordel placeres op ad eksisterende levende hegn, som evt. kan opgraderes, så disse fra start kan virke afskærmende. Beplantning på eksisterende diger kan med fordel også bevares, af hensyn til afskærmning, biologisk mangfoldighed og kulturhistorie. I særlige tilfælde kan der opføres nye jordvolde med levende hegn på, således at der hurtigere opnås en afskærmende effekt.

Bredder

De levende hegn skal have forskellige bredder, alt efter deres placering og primære formål. Herunder beskrives et udpluk af forskellige antal rækker/bredder og deres anvendelsesmuligheder.

Hegnene skal som minimum bestå af 3–6 rækker beplantning. Ved særlige forhold kan der fraviges fra dette.

Et levende hegn på 0-2 rækker er i princippet ikke muligt bortset fra i de situationer, hvor der i forvejen er et levende hegn, landskabs- eller naturinteresserne taler imod levende hegn eller anlægget grænser direkte op til "bagsiden" af driftsbygninger eller lignende.

Udgangspunktet i nedenstående eksempler er en rækkeafstand på 1,5 meter og en planteafstand på 1,25 meter.

3 rækker

(ca. 5-6 meter)

Antallet af rækker bør være mindst 3 rækker – gerne flere, hvis det skal have en afskærmende effekt (figur 3-4). Tre rækker giver ikke en fuldstændig afskærmning, særligt ikke i vinterhalvåret, hvor der ikke er blade på de løvfældende træer og buske, som det levende hegn enten helt eller delvist vil bestå af.

Denne bredde kan bruges på begge sider af mindre gennemgående veje/stier, som ikke benyttes så meget, eller evt. på begge sider af en større faunapassage til kronvildt. Et levende hegn med 3 rækker kan også bruges som afskærmning ved indkørsler.

Figur 3: Referencefoto som viser et 3-rækket levende hegn på ca. 10-12 år. Det er løvfældende arter plantet på vestjysk sandjord. Foto taget af Skovdyrkerne.

Figur 4: Referencefoto som viser et 3-rækket levende hegn på ca. 10-12 år. Det er løvfældende arter plantet på vestjysk sandjord. Foto taget af Skovdyrkerne.

4 rækker

(ca. 6,5-7 meter)

Antallet af rækker bør være mindst 4 rækker – gerne flere, hvis det levende hegn skal bidrage væsentligt til den biologiske mangfoldighed. Afskærmningen vil være bedre end et 3-rækket levende hegn.

6 rækker

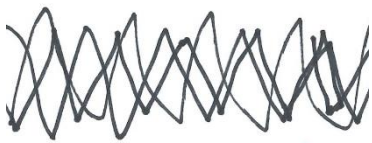
(ca. 10-11 meter)

Et levende hegn med 6 rækker anvendes typisk omkring hele anlægget, hvor det kan bidrage til en god afskærmning og er til fordel for den biologiske mangfoldighed (figur 5-6).

Denne bredde vil som udgangspunkt også have en afskærmende effekt i vinterhalvåret, hvor der ikke er blade på de løvfældende træer og buske, som det levende hegn enten helt eller delvist vil bestå af.

Figur 5: Referencefoto som viser et nyplantet 6-rækket levende hegn. Foto taget af Skovdyrkerne

Figur 6: Skitse som viser princippet bag den afskærmende effekt. Den øverste illustrerer 3 rækker og den nederste illustrerer 6 rækker.

Bredt levende hegn

Et bredt levende hegn anvendes typisk, hvis anlægget grænser op til en landsby eller by. Herved får beboerne udsigt og eventuelt adgang til noget der minder om skov. Det kan også anvendes, når anlægget grænser op til et naturområde eller lignende, hvor det i høj grad kan bidrage til den biologiske mangfoldighed.

Et eksempel kunne være 12 rækker, hvilket svarer til en bredde på omkring 18-20 meter.

Højde

Det levende hegn skal som minimum kunne opnå en højde på 5 meter.

Det levende hegn skal være højt nok til at kunne afskærme anlægget helt. Kravet til den konkrete højde skal afspejle det konkrete anlæg, men også det konkrete landskab. Der kan således være krav om et højere hegn, hvis anlægget vurderes at være synligt på f.eks. længere afstand og når der anvendes bevægelige paneler, som både er højere og fremtræder mere urolige i landskabet.

Artsvalget, som beskrives i næste afsnit, kan med fordel tage udgangspunkt i arter, som opnår den ønskede højde. Som hovedregel må det levende hegn ikke topkappes eller beskæres horisontalt. Dette gælder også, hvis det levende hegn er et eksisterende levende hegn.

Artsvalg

Artsvalget skal tage udgangspunkt i afskærmning og biologisk mangfoldighed. Omtanke i artsvalget kan desuden bidrage positivt til friluftslivet.

Artsvalget skal derfor leve op til følgende:

- En andel af buske på 50-75 % eller mere, for at opnå en god tæthed.
- Som udgangspunkt hjemmehørende arter, der kan dog gøres undtagelser, hvis en konkret vurdering taler for.
- Lokalitetstilpassede arter. Der skal bl.a. tages udgangspunkt i den lokale jordbund (bl.a. vådt/tørt og leret/sandt) og hvilke arter der er karakteristiske i området, når der vælges arter.
- Der skal plantes ammetræer for hurtigt at skabe en afskærmende effekt.
- Der må ikke plantes invasive arter.

Derudover kan følgende med fordel overvejes:

- Arter som bidrager til den biologiske mangfoldighed, som f.eks. tilgodeser vilde bestøvende insekter, planter, pattedyr og fugle.
- Hårdføre arter.
- Stedsegrønne arter for at mindske indkig. I et levende hegn på 6 rækker anbefales en andel af stedsegrønne arter på 25 % i 2-3 rækker ud af de 6 rækker, hvilket giver en god afskærmende effekt.
- Frugttræer- og buske bl.a. til glæde for lokalbefolkningen.
- Plantemateriale som stammer fra frøkilder i Danmark eller dansk nærområde. Se de danske nærområder i bilag 2 til Vejledning om tilskud til læhegn og småbeplantninger fra 2019: <https://mst.dk/media/175032/vejledning-om-tilskud-til-laehegn-og-smaabeplantninger-2019.pdf>.

Der kan bl.a. hentes inspiration i tabel 1 eller på www.plantevalg.dk.

Tabel 1: Tabellen viser en liste af hjemmehørende træer og buske, som kan bruges til inspiration. Tabellen er delvist kopieret fra bilag 1 i vejledningen til bekendtgørelse af lov om læhegn og tilskud til læplantning (LBK nr 26 af 04/01/2017). OBS! Alle arterne er ikke nødvendigvis naturligt forekommende i Aabenraa Kommune.

Latinsk navn	Dansk navn	Træ	Busk	Planter med fordel for bier m.m.
<i>Acer campestre</i>	Navr	X		X
<i>Acer platanoides</i>	Spidsløn	X		X
<i>Acer pseudoplatanus</i>	Ær	X		X
<i>Alnus glutinosa</i>	Rødel	X		
<i>Betula pendula</i>	Vortebirk	X		
<i>Betula pubescens</i>	Dunbirk	X		
<i>Carpinus betulus</i>	Avnbøg	X		
<i>Cornus sanguinea</i>	Rød kornel		X	X
<i>Corylus avellana</i>	Almindelig hassel		X	
<i>Crataegus laevigata</i>	Almindelig hvidtjorn		X	X
<i>Crataegus monogyna</i>	Engriflet hvidtjorn		X	X
<i>Crataegus rhipidophylla</i>	Koral-hvidtjorn		X	X
<i>Euonymus europaeus</i>	Benved		X	
<i>Fagus sylvatica</i>	Bøg	X		
<i>Frangula alnus</i>	Tørst		X	X
<i>Fraxinus excelsior</i>	Ask	X		
<i>Hippophae rhamnoides</i>	Havtorn		X	
<i>Ilex aquifolium</i>	Almindelig kristtorn		X	
<i>Juniperus communis</i>	Almindelig ene		X	
<i>Lonicera xylosteum</i>	Dunet gedeblad		X	X
<i>Malus sylvestris</i>	Skovæble		X	X
<i>Pinus sylvestris</i>	Skovfyr	X		
<i>Populus tremula</i>	Bævreasp	X		
<i>Prunus avium</i>	Fuglekirsebær	X		X
<i>Prunus padus</i>	Almindelig hæg		X	X
<i>Prunus spinosa</i>	Slåen		X	X
<i>Quercus petraea</i>	Vintereg	X		
<i>Quercus robur</i>	Stilkeg	X		
<i>Rhamnus cathartica</i>	Vrietorn		X	
<i>Ribes alpinum</i>	Fjeldribs		X	X
<i>Rosa canina</i>	Hunderose		X	X
<i>Rosa dumalis</i>	Blågrøn rose		X	X
<i>Rosa pimpinellifolia</i>	Klitrose		X	X
<i>Rosa rubiginosa</i>	Æblerose		X	X
<i>Salix aurita</i>	Øret pil		X	X
<i>Salix caprea</i>	Seljepil	X		X
<i>Salix cinerea</i>	Gråpil		X	X
<i>Salix pentandra</i>	Femhannet pil		X	X
<i>Sambucus nigra</i>	Almindelig hyld		X	X
<i>Sorbus aucuparia</i>	Almindelig røn	X		X

Latinsk navn	Dansk navn	Træ	Busk	Planter med fordel for bier m.m.
<i>Sorbus intermedia</i>	Seljerøn (Bornholmsk røn)	X		X
<i>Taxus baccata</i>	Taks	X		
<i>Tilia cordata</i>	Småbladet lind	X		X
<i>Tilia platyphyllos</i>	Storbladet lind	X		X
<i>Ulmus glabra</i>	Storbladet elm	X		
<i>Viburnum opulus</i>	Kvalkved		X	X

Sikre god vækst

Det er essentielt at de levende hegn vokser op og det hurtigst muligt. Ammetræer er derfor nødvendige, som beskrevet under artsvalg. Disse gør at det levende hegn bliver mere afskærmende i de første vækstsæsoner. Derudover vil lokalitetstilpassede arter, som også er beskrevet under artsvalg, give et godt udgangspunkt for god vækst.

Aabenraa Kommune opfordrer til, at der ikke anvendes pesticider i forbindelse med renholdelsen/plejen af det levende hegn. Der vil være forbud mod at bruge pesticider såfremt læhegnet plantes op ad beskyttet natur (f.eks. naturbeskyttelseslovens §3 beskyttede naturområder og Natura2000-områder).

Lokalplanen for solenergianlægget vil indeholde et afsnit med forudsætninger for ibrugtagning, hvilket i dette tilfælde betyder, at det levende hegn skal være plantet inden solenergianlægget kan tilsluttes til nettet. Etableres anlægget i etaper, skal hver etape omkranses af levende hegn.

Miljøvurderingen vil indeholde et overvågningsprogram, som sikrer, at det levende hegn kommer i vækst og vedligeholdes som det skal. Overvågningsprogrammet kan f.eks. bestå i en årlig besigtigelse og evt. påbud om udskiftning af planter, der ikke er i vækst.

Opmærksomhedspunkter

Der kan være situationer, hvor der er flere interesser i spil, som derfor kræver en konkret vurdering af placeringen og udformningen af det levende hegn.

Dette gælder for områder hvor man i mindre grad overskriver grænsen til eller ligger tæt op af kirkelandskaber, skovrejsning uønsket og naturområder beskyttet af naturbeskyttelseslovens §3 og Natura2000-områder. Der kan f.eks. være moser, som ikke tåler for megen skygge og opvækst af træer. Ved de fleste moser og overdrev sker der allerede en naturlig tilgroning, men presset vil stige yderligere hvis der plantes et levende hegn ved siden af disse og såfremt de ikke samtidigt græsses eller slås af for at holde træopvæksten nede. Derudover skal der også laves en konkret vurdering for trafikforhold såsom den frie oversigt ved vejkryds, vejtilslutninger og vejsving og lignende. Der kan være andre forhold, som ikke er nævnt her.

En lokalplan gælder indtil den erstattes af en ny lokalplan eller ophæves. Lokalplanens bestemmelser om levende hegn bortfalder derfor ikke, blot fordi en ejer nedlægger sit solenergianlæg. Bevarelse af de levende hegn vil være til gavn for den biologiske mangfoldighed.

Passager

Passagerne gennem anlægget og afstandene imellem sektionerne skal udformes så de er tilpasset de forventede brugere, det vil sige mennesker til fods, på cykel og i bil samt dyr i forskellige størrelser og med forskellig følsomhed overfor mennesker.

Passager til mennesker/stier

For at imødekomme lokale ønsker og forbedre friluftsmulighederne kan der med fordel integreres stier i projekterne (figur 7). Stier vil i høj grad være relevante at drøfte med de forskellige interessenter.

En sti skal som hovedregel være minimum 2 meter bred. En servicevej kan med fordel anvendes til en stiforbindelse.

Stierne kan f.eks. placeres langs det levende hegn, der er omkring anlægget, eller på tværs gennem en passage i anlægget. Gennem passager vil stien som hovedregel skulle omkranses af levende hegn på begge sider.

Stierne kan med fordel ledes forbi oplevelsespunkter som f.eks. en sø, en bænk, et udkigstårn eller en gravhøj.

Underlaget er som udgangspunkt grusstier eller trampestier. Der kan med fordel også tænkes i tilgængelighed for f.eks. kørestolsbrugere, som stiller andre krav til udformningen.

OBS! I det omfang der er tale om private veje og stier påhviler vedligeholdelsen ejeren.

Figur 7: Referencefoto der viser hvordan en servicevej og en sti evt. kunne kombineres.

Mindre faunapassager

For at tilgodese spredning af lidt større pattedyr såsom odder, bæver, hare, grævling, ræv og guldsjakkal, skal der som hovedregel laves passager i trådhegnet.

Generelt er det en fordel med så stor en maskestørrelse som muligt, for at dyrene kan komme gennem hegnet.

Er maskestørrelsen mindre end 20x20 cm, skal en af nedenstående muligheder anvendes:

- Trådhegnet hæves 10-20 cm eller mere hele vejen rundt.
- En åbning i trådhegnet på 20x20 cm ned mod jorden for omtrent hver 50-100 meter eller ved ledelinjer i landskabet (levende hegn, diger, markskel osv.).

OBS! Det kan bestemmes på baggrund af en konkret vurdering om trådhegnet skal hæves 10 cm, 20 cm eller mere over jorden eller hvilke afstande der skal være mellem åbningerne på de 20x20 cm.

Større faunapassager

Såfremt et solenergianlæg er i konflikt med de i kommuneplanen udpegede naturinteresserne, økologiske forbindelser, dyrevexler mv., skal der laves større faunapassager for at afhjælpe barriereproblemerne. Derudover kan der i den forbindelse laves tiltag, som styrker den biologiske mangfoldighed. Se evt. idéer til at øge den biologiske mangfoldighed i afsnittet Merværdi.

Der skal laves en lokal vurdering af det enkelte anlægs påvirkning på vildtet. Større faunapassager kan f.eks. komme i spil, hvis der er trækruter på tværs eller hvis anlægget forhindrer vildtet i at færdes mellem to naturområder eller lignende.

Faunapassagerne skal tilpasses det konkrete anlæg og der skal tages udgangspunkt i det konkrete område og dets arter. Generel gælder det, at faunapassager skal følge anbefalingerne i Vejregl. Fauna- og menneskepassager – en vejledning, Anlæg og Planlægning (udgivet af Vejdirektoratet m.fl. i 2011).

Kronvildt

Kronvildtet, som er vidt udbredt i hele Aabenraa Kommune, kræver den bredeste passage, hvorfor denne type beskrives her.

Kronvildtet kan få trang til at hoppe over trådhegnet, hvis et solenergianlæg placeres på deres veksel, hvor de plejer at færdes, da de er vanedyr. Det er ikke hensigtsmæssigt, at kronvildtet færdes mellem panelerne.

Faunapassagerne kan med stor fordel placeres langs eksisterende levende hegn, hvor dyrene allerede har vænnet sig til at færdes.

Kronvildtet kræver en passage på minimum 20 meter – gerne mere. Er passagerne for smalle, vil vildtet ikke anvende passagerne. Er passagerne lange – f. eks. 0,5-1 km., vil der være behov for endnu bredere passager. Der skal altid laves en konkret vurdering.

OBS! Vær opmærksom på hvordan solenergianlægget evt. kan ændre kronvildtets trækruter, så de ikke bliver "guidet" hen til et sted hvor det er u hensigtsmæssigt, f.eks. en by.

OBS! Der skal laves en konkret vurdering af hvordan samspillet mellem vildtet og et evt. husdyrhold kan fungere.

OBS! Kronvildtet kan som udgangspunkt ikke dele passagen med mennesker. Indgangen til passagen kunne evt. slørres med beplantning, for at holde mennesker ude.

Ledelinjer

Der skal laves tiltag, så den tilsigtede flora og fauna i praksis kommer til at bruge passagerne. Der kan være behov for ledelinjer og lignende. Der findes mange former for ledelinjer og generelt gælder det, at faunapassagerne og deres ledelinjer skal leve op til beskrivelserne i Vejregl. Fauna- og menneskepassager – en vejledning, Anlæg og Planlægning (udgivet af Vejdirektoratet m.fl. i 2011) eller lignende.

OBS! Husk altid at overveje om lokalplanområdet skal udvides, hvis der skal laves ledelinjer hen til faunapassagerne.

OBS! Husk altid at overveje om vildtet vil bruge den planlagte passage.

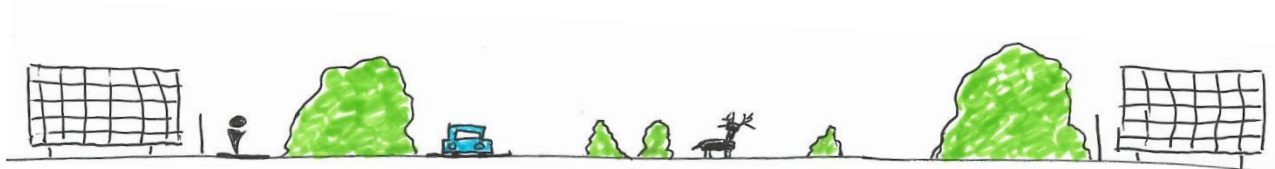
Kombinerede fauna- og menneskepassager

Som nævnt ovenfor kan det som udgangspunkt være svært at kombinere større faunapassager og stier.

Som udgangspunkt er det ikke en god idé at kombinere disse, særligt ikke når det gælder krondyr. Møder en gående med en hund et krondyr, vil det stresser krondyret og det vil prøve at slippe væk, selvom det skal hoppe over høje hegn. Dette er ikke hensigtsmæssigt af hensyn til vildtet, men heller ikke af hensyn til panelerne, som vildtet kan hoppe ind til. Derudover vil duftsporet fra hunden reducere vildtets brug af passagerne. Der kan således være tilfælde hvor ønsket om stier ikke kan forenes med faunapassager.

Råvildtet er ikke lige så følsomt overfor at skulle dele passage med mennesker. Så det at kombinere stier med faunapassager kommer i høj grad an på, hvilke arter faunapassagerne er tiltænkt. Det er altså vigtigt at være ekstra opmærksom, hvis der arbejdes med kombinerede passager til vildtet og mennesker.

Der kan evt. hentes inspiration i figur 8, som viser et forslag til en kombineret fauna- og menneskepassage.

Figur 8: Skitse med forslag til en kombineret korridor med en sti, et levende hegn, en servicevej, en faunapassage og et levende hegn mellem trådhegnene. Der skal laves en konkret faglig vurdering af, om det vil fungere i praksis. Ikke målfast.

Merværdi

Merværdi forstås i denne sammenhæng, som de værdier, som solenergianlægget har mulighed for at bidrage med, udover 'blot' at fungere som et solenergianlæg. Det giver mulighed for at skabe et endnu bedre resultat, således at andre forhold også kan få glæde af forandringerne i området.

Nedenstående skal ses som en række idéer, der altid kan videreudvikles i samarbejde med udvikler, rådgivere, borgere, interesseorganisationer m.fl.

Inddragelse

Som beskrevet i beskrivelsen af guidelines er det Byrådets ambition at planlægningsprocessen skal være åben og inddragende, således at målet om at fremme produktionen af vedvarende energi forenes med en proces og et projekt, som borgerne kan bakke op om. Derfor skal planlægningen for større solenergianlæg i det åbne land skal altid omfatte en tidlig og udvidet inddragelse af borgerne i lokalsamfundet, interesseorganisationer m.fl. og der skal, gennem projektilpasninger og diverse tiltag, tilstræbes en proces og en plan, alle kan respektere eller tilslutte sig.

Inspirationsspørgsmål til inddragelse:

- Hvordan vil I inddrage lokalbefolkningen?
- Hvilke detaljer kan borgere, interesseorganisationer m.fl. påvirke?
- Hvordan vil I skabe lokalt engagement, lokalt ejerskab, stolthed m.m.?

Ifølge VE-lovgivning skal opstillerne af vedvarende energianlæg indbetale til en grøn pulje. Disse midler kan være med til at finansiere forskellige projekter.

Friluftsliv

Inspirationsspørgsmål til udvikling af friluftlivsmulighederne:

- Hvor kan der etableres af nye stier?
- Vil området kunne udvikles til et rekreativt udflugtsmål i landskabet?
- Kan der skabes forbindelse til naturområder, gravhøje, forsvarsværker m.m.?
- Hvordan kan de levende hegn bruges kreativt? Skal der f.eks. være mulighed for at børn og voksne kan plukke frugter og bær? Kunne der skabes en særlig

oplevelse ved at gå gennem en passage med særligt levende hegn til begge sider?

- Hvor kunne der placeres en infotavle, hvor man kan se hvor meget el der produceres?
- Hvor kunne der etableres stille områder, hvor folk kan søge fred og ro?
- Hvor kunne der skabes adgang til udsigtspunkter og/eller udsigtstårne? Teknologiskerne kan se på solpaneler, nogle kan se på får imens andre kan se langt i de flade landskaber.

Biologisk mangfoldighed

Inspirationsspørgsmål til udvikling af en større biologisk mangfoldighed:

- Hvor kunne der etableres nye søer og vandhuller?
- Hvor kunne der etableres nye skove eller naturområder?
- Hvor kunne der etableres ekstra brede levende hegn langs kanterne af anlægget? Se mere i afsnittet om levende hegn.
- Hvor kunne der laves redekasser i det levende hegn og på trådhegn?
- Hvilke initiativer kunne være med til at fremme udbredelsen af bier og øvrige insekter?
- Hvilke initiativer kunne fremme udbredelsen af padder?
- Hvor kunne der etableres af kvasbunker, billebanker, insektvolde (hvor der ikke er skygge fra panelerne), vandhuller og lignende?

Mere inspiration:

- Solcelle- og solvarmeanlæg på agerjord – biologiske og miljømæssige aspekter. PlanEnergi i samarbejde med European Energy, 2018.
- Et samarbejde mellem Better Energy og Habitats, som viser konkrete eksempler: <https://www.betterenergy.com/about-us/biodiversity/>
- H. Montag, G Parker & T. Clarkson. 2016. The Effects of Solar Farms on Local Biodiversity; A Comparative Study. Clarkson and Woods and Wychwood Biodiversity.

Diverse

Der findes endnu flere områder hvor der kan skabes forskellige former for merværdi, og der vil også være overlap.

Her er nogle eksempler:

- Lokal anvendelse af energien: Der kan skabes samarbejder med lokalt erhverv om omstilling af fossil produktion og/eller muligheden for nedtagning af ud-tjente vindmøller og lignende.
- Hvor i området kunne der etableres vådområder med binding af drivhusgasser?

- Er der mulighed for at lave multifunktionel jordfordeling? "I multifunktionelle projekter sammentænkes landbrugsproduktion med bl.a. biodiversitet, drivhusgasreduktion, klimatilpasning, rent vandmiljø, friluftsliv samt landdistriktsudvikling. Multifunktionel jordfordeling er et redskab, hvor man gennem køb og salg af jorder, kan muliggøre multifunktionelle projekter" (<https://lbst.dk/landbrug/arealer-og-egendomme/jordfordeling/pilotprojekt-multifunktionel-jordfordeling/#c68563>). Læs mere på Landbrugsstyrelsens hjemmeside: <https://lbst.dk/landbrug/arealer-og-egendomme/jordfordeling/>
- Når der sættes anlæg op, som dækker en eller flere langsider af en by eller landsby, vil det begrænse det visuelle udsyn. For at øge kvaliteten for indbyggerne skal mellemrummet mellem landsby/byområde og anlæg kunne anvendes til friluftsliv og bidrage med et væsentligt naturindhold (figur 9). Dette kunne være trampestier og selvgroet beplantning.

Figur 9: Skitse der viser et eksempel på hvordan den mellemliggende zone mellem landsby og solenergianlægget kan anvendes til at forbedre den biologiske mangfoldighed og friluftsmulighederne med f.eks. beplantning og stier. Ikke målfast.